

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ОСНОВІ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТАДІЙ СУСПІЛЬНОГО ВІДТВОРЕННЯ

© 2019 ДАНИЛОВА Е. І.

УДК 338.242.2
JEL Classification: H56

Данилова Е. І.

Концептуальний підхід до оцінювання рівня національної економічної безпеки на основі оцінювання економічної безпеки стадій суспільного відтворення

Метою статті є розробка концептуального підходу до оцінювання рівня національної економічної безпеки на основі оцінювання економічної безпеки реалізації кожної зі стадій суспільного відтворення, що дозволяє виявляти джерела небезпек у базових процесах національної економіки й оцінювати здатність сформованої системи економічної безпеки забезпечити збалансованість, стійкість і розвиток на кожній зі стадій. Методологія проведення роботи: метод аналізу – для аналізу наявної методики оцінювання рівня економічної безпеки України; метод систематизації – для формування індикаторів безпеки вхідних потоків у кожну зі стадій суспільного відтворення, індикаторів реалізації стадії та індикаторів вихідних потоків; метод адитивного згортання – для розрахунку індексу економічної безпеки національної економіки. Запропонований концептуальний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки національної економіки дозволяє здійснити оцінювання економічної безпеки реалізації кожної зі стадій суспільного відтворення та національної економіки в цілому та виявити відповідність стану економіки критеріям безпеки, а саме: збалансованості, стійкості, розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, національна економіка, індекс економічної безпеки, суспільне відтворення, оцінювання.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-47-53>

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Данилова Ельвіра Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, Національний авіаційний університет (просп. Космонавта Комарова, 1, Київ, 03680, Україна)

E-mail: ehdanilova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6036-7910>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-4651-2018>

УДК 338.242.2
JEL Classification: H56**Данилова Э. И. Концептуальный подход к оценке уровня национальной экономической безопасности на основе оценки экономической безопасности стадий общественного воспроизводства**

Целью статьи является разработка концептуального подхода к оценке уровня национальной экономической безопасности на основе оценки экономической безопасности реализации каждой из стадий общественного воспроизводства, которая позволяет выявлять источники опасностей в базовых процессах национальной экономики и оценивать способность сложившейся системы экономической безопасности обеспечить сбалансированность, устойчивость и развитие на каждой из стадий. Методология проведения работы: метод анализа – для анализа существующей методики оценки уровня экономической безопасности Украины; метод систематизации – для формирования индикаторов безопасности входных потоков в каждую из стадий общественного воспроизводства, индикаторов реализации стадии и индикаторов выходных потоков; метод аддитивного свертывания – для расчета индекса экономической безопасности национальной экономики. Предложенный концептуальный подход к оценке уровня экономической безопасности национальной экономики позволяет осуществить оценку экономической безопасности реализации каждой из стадий общественного воспроизводства и национальной экономики в целом и выявить соответствие состояния экономики критериям безопасности, а именно: сбалансированности, устойчивости, развития.

UDC 338.242.2
JEL Classification: H56**Danilova E. I. A Conceptual Approach to Assessing the Level of National Economic Security Based on Assessing the Economic Security of Stages of Social Reproduction**

The aim of the article is to develop a conceptual approach to assessing the level of national economic security based on assessing the economic security at implementing each stage of social reproduction, which allows to identify sources of danger in the key processes of the national economy and evaluate the ability of the existing system of economic security to ensure balance, stability and development at each of the stages. The research methodology comprises: analysis method – to analyze the existing methodology for assessing the level of economic security of Ukraine; systematization – to form indicators of safety of input flows at each stage of public reproduction, indicators of implementation of the stage and indicators of output flows; additive convolution method – to calculate the Economic Security Index for the national economy. The proposed conceptual approach to assessing the level of economic security of the national economy allows to assess the economic security at implementing each stage of social reproduction and the national economy as a whole as well as to identify the compliance of the state of the economy with the safety criteria, namely: balance, stability, development.

Keywords: economic security, national economy, Economic Security Index, social reproduction, assessment.

Fig.: 5. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Danilova Elvira I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Foreign Economic

Ключевые слова: экономическая безопасность, национальная экономика, индекс экономической безопасности, общественное воспроизводство, оценивание.

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Библ.:** 8.

Данилова Эльвира Игоревна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности предприятий, Национальный авиационный университет (просп. Космонавта Комарова, 1, Киев, 03680, Украина)

E-mail: ehdanilova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6036-7910>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-4651-2018>

Activity of Enterprises, National Aviation University (1 Kosmonavta Komarova Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)

E-mail: ehdanilova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6036-7910>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-4651-2018>

Вступ. Сучасний цивілізаційний розвиток характеризується локальними та глобальними потрясіннями, що формує небезпеку яка для розвитку національних економік, так і для стану глобальної економічної безпеки.

У таких умовах зростає потреба в постійному контролі та моніторингу за параметрами стабільності, збалансованості та наявності тенденцій розвитку національних економік. Реалізація визначеного завдання можлива за умови відповідності методичного підходу до оцінювання рівня економічної безпеки національної економіки визначеним цілям такого оцінювання.

Аналіз публікацій. Питання сутності національної економічної безпеки, концепцій її формування [1; 5–8] та методики оцінювання рівня економічної безпеки [2–4; 7] достатньо широко досліджені в науковій літературі. Однак більшість сучасних наукових досліджень розглядають національну економічну безпеку здебільшого як безпеку видів економічної діяльності та сфер економіки. Окрім того, наявні індикатори економічної безпеки базуються на результативному підході до оцінюванні і не розкривають джерел небезпеки.

Метою статті є розробка концептуального підходу до оцінювання рівня національної економічної безпеки на основі оцінювання економічної безпеки реалізації кожної із стадій суспільного відтворення, що дозволяє виявляти джерела небезпек у базових процесах національної економіки й оцінювати здатність сформованої системи економічної безпеки забезпечити збалансованість, стійкість і розвиток на кожній із стадій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна доцільність системи економічної безпеки визначається її здатністю виявляти загрози, оцінювати небезпеки та зменшувати негативний вплив ризиків.

Відповідність системи економічної безпеки заданим критеріям визначається на основі методик аналізу індикаторів загроз, небезпек і ризиків, методик оцінювання рівня економічної безпеки та методик оцінювання ефективності функціонування наявної системи економічної безпеки.

У системі національної економічної безпеки сформовано об'єкти небезпеки, розроблено індикатори контролю за направленістю їх впливу на національну економічну безпеку та методичне забезпечення оцінювання стану об'єктів небезпеки й ефективності системи економічної безпеки в цілому. Однак слід зазначити, що в аналізованій сукупності методичного забезпечення переважають методики оцінювання ефективності функціонування елементів

економічної системи. Методики контролю за джерелами небезпек представлені в частині контролю за процесами ціноутворення, формуванням митної вартості, причинами зміни попиту та пропозиції на ринку окремих видів продукції, попередження фіктивних процесів.

Щодо методик оцінювання стану наявної системи економічної безпеки, то її складові та показники оцінювання визначені в Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженій Міністерством економіки України. Ними є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека.

Однак на основі аналізу відповідності результатів оцінювання за наявною методикою інформаційним потребам системи національної економічної безпеки виявлено, що:

- наявна методика оцінювання рівня економічної безпеки не є інформативною з огляду на те, що вона не виявляє джерела виникнення загроз, небезпек і ризиків, оскільки показники оцінювання сформовані на основі занадто агрегованої бази для оцінювання. Так, наприклад, показник рівня тінізації економіки не дає відповіді на питання джерел формування такого явища тощо;
- в основу формування складових національної економічної безпеки закладено різні критерії формування. Так, складові формуються на основі вибору окремих сфер економічної діяльності (фінансова, виробнича, соціальна), видів економічної діяльності (зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична) та узагальнених результатах діяльності (макроекономічних, продовольчого забезпечення);
- структура національної безпеки сформована із складових, які більшою мірою відображають рівень економічної безпеки процесів розподілу у національному господарстві (бюджетна безпека, фондова безпека, інвестиційна безпека, грошово-кредитна безпека, боргова безпека).

Отже, на основі всього вищевикладеного можна зробити висновок про необхідність зміни підходу до оцінювання рівня національної економічної безпеки. Пропонується всю систему національної економічної безпеки базувати на фазах суспільного відтворення, оцінювання небезпек за якими дозволяє виявити небезпеки для реалізації кожної наступної ланки ланцюга та небезпеки реалізації інтересів

кожного із суб'єктів економіки (держави, підприємств, населення).

На основі аналізу авторських трактувань сутності поняття економічної безпеки виявлено, що основними критеріями національної економічної безпеки є збалансованість, стійкість, розвиток, що відповідає інтересам всіх груп, які формують загальний суспільний інтерес (держави, підприємства, населення). Система економічної безпеки є ефективною, якщо вона відповідає визначеним вище критеріям: формує макроекономічну пропорційність, забезпечує стійкість, створює умови для розвитку.

У контексті дослідження національної економічної безпеки збалансованість трактується як макроекономічна пропорційність економіки.

Стійкість національної економіки трактується як здатність витримувати зовнішній вплив, здатність до незмінності властивостей системи. Розвиток – як зміна якості стану економіки.

Безпечність реалізації кожної стадії циклу суспільного відтворення формує фундаментальне підґрунтя як для

безпечної реалізації наступних циклів процесу, так і забезпечує функціональність структури економічної надбудови (фінансової, грошово-кредитної, соціальної, зовнішньоекономічної систем).

Покладання в основу оцінювання національної економічної безпеки не структурного, а процесного підходу дозволяє сформувати логічний взаємозв'язок між основними показниками, які характеризують процеси суспільного відтворення, та на його основі виявити первинні джерела розбалансованості в національній економіці, які стають загрозами, небезпеками та ризиками для відповідних структурних елементів національної економіки.

Збалансованість суспільного відтворення досягається за відсутності диспропорцій між вхідними та вихідними потоками процесу матеріального та нематеріального виробництва та внутрішніх диспропорцій процесу виробництва. На рис. 1 наведено основні вхідні потоки, які забезпечують процес виробництва, вихідні потоки та підвиди економічної безпеки, які залежать від вихідних результатів процесу виробництва.

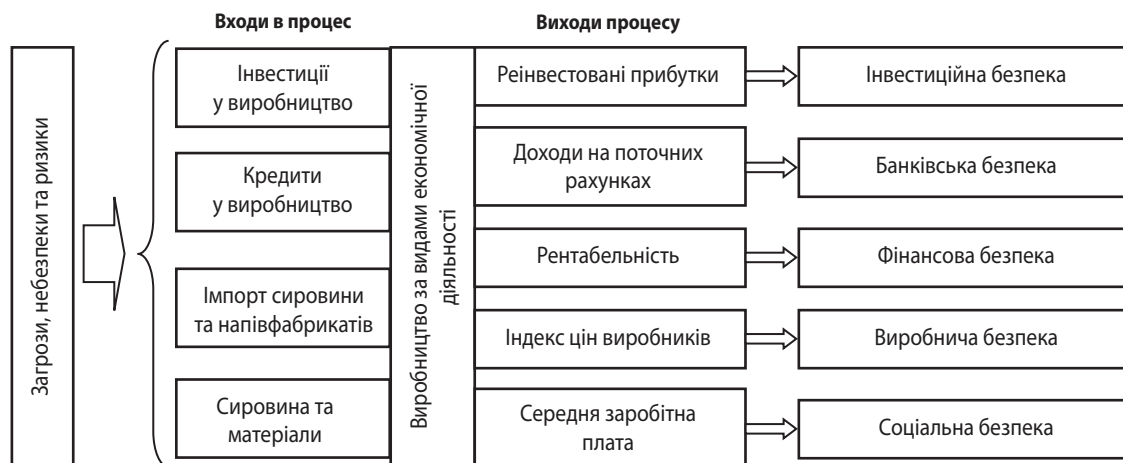

Рис. 1. Ключові фактори економічної безпеки стадії виробництва

Відповідно до запропонованої логіки економічна безпека стадії виробництва в циклі суспільного відтворення залежить від безпеки вхідних, вихідних потоків і безпеки самого процесу виробництва.

Ключовими індикаторами формування національної економічної безпеки є результативні показники стадій суспільного виробництва, розподілу, обміну та споживання, які є вхідними параметрами стану економічної безпеки сфер національної економіки (фінансової, банківської, соціальної тощо).

Вихідні параметри процесів на кожній із стадій суспільного відтворення формуються під впливом вхідних параметрів і внутрішніх параметрів самого процесу виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Вхідними параметрами процесу виробництва є інвестиції, кредити й обсяги матеріальних і нематеріальних ресурсів, для розподілу – податки, збори та умови кредитування (рис. 2), процесу обміну – структура потреб, валютний курс (рис. 3), процесу споживання – ресурси для споживання, обсяги пропозиції товарів і послуг (рис. 4). Загрози, небезпеки та ризики зміни їх стану, кількісних та

якісних характеристик є загрозами, небезпеками та ризиками процесів виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Споживання в сукупності стадій суспільного відтворення реалізує сукупну потребу домогосподарств у вироблених і реалізованих матеріальних і нематеріальних благах. Рівень споживання формує попит на обсяги та структуру суспільного виробництва (рис. 4).

Процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання формують вихідні потоки ресурсів, які забезпечують функціональність інших сфер економічної діяльності, а їх відповідність потребам цих сфер, кількість вихідних потоків і їх динаміка забезпечують реалізацію критеріїв збалансованості, стійкості та розвитку як базових критеріїв національної економічної безпеки.

Отже, відповідно до запропонованого підходу до оцінювання національної економічної безпеки за ключовими індикаторами процесів суспільного виробництва та споживання система показників оцінювання формується із трьох груп індикаторів: індикатори економічної безпеки вхідних параметрів, індикатори економічної безпеки від-

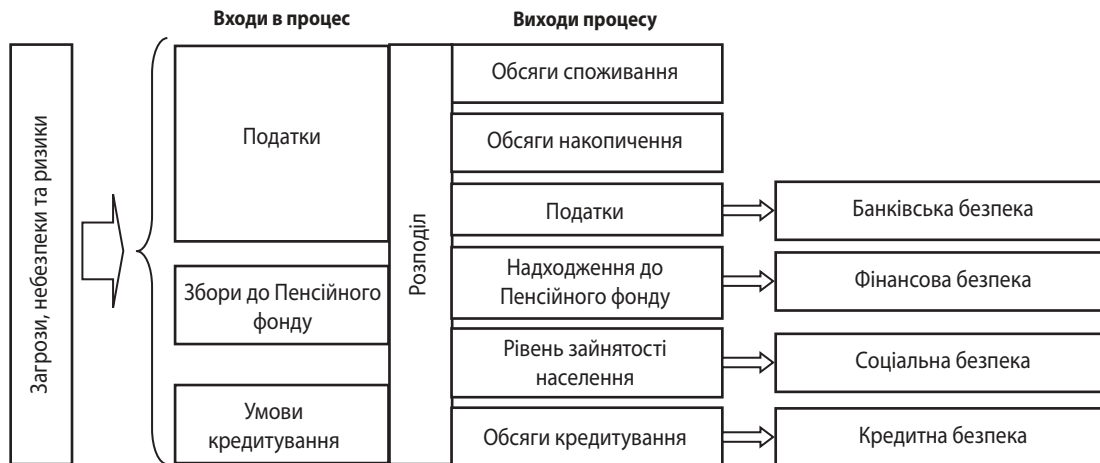

Рис. 2. Ключові фактори економічної безпеки стадії розподілу

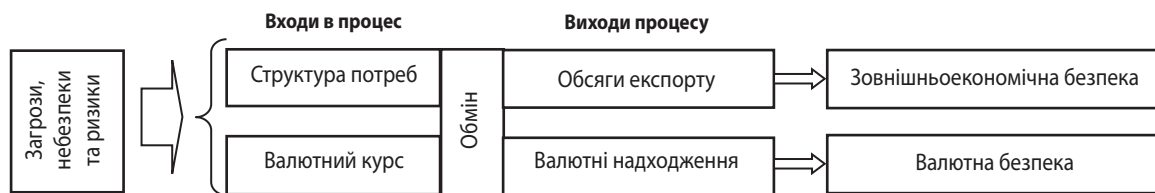

Рис. 3. Ключові фактори економічної безпеки стадії обміну

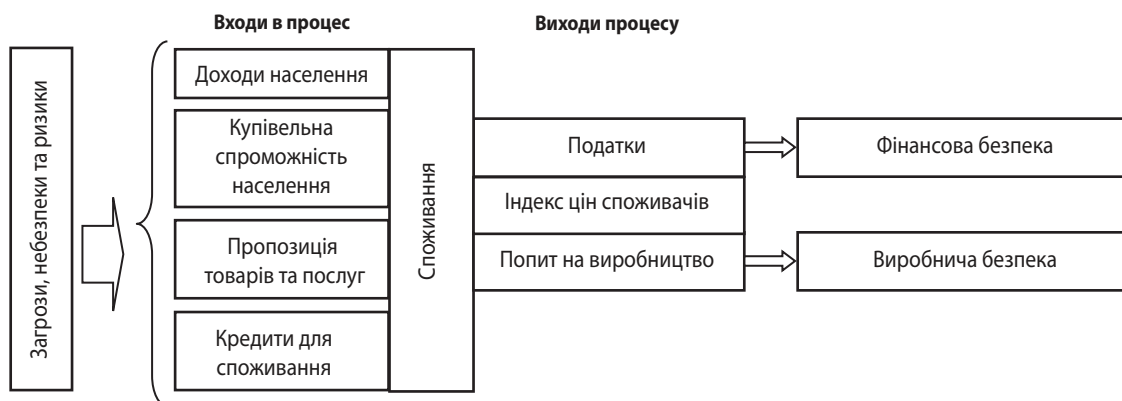

Рис. 4. Ключові фактори економічної безпеки стадії споживання

повідної стадії суспільного відтворення, індикатори економічної безпеки вихідних параметрів, показники стійкості стадій виробництва, розподілу, обміну та споживання та показники їх розвитку. Не вдаючись до повного переліку індикаторів, слід наголосити, що індикатори входу в кожен етап, процесів на кожній із стадій та індикатори виходу із стадії розроблялися відповідно до критеріїв збалансованості (ті, що відображають співвідношення між наявністю та потребами), стійкості (ті, що характеризують структуру), розвитку (ті, що відображають динаміку).

Умовою безпеки національної економічної системи є:

- збалансованість вхідних потоків і потреб кожної із стадій суспільного відтворення;
- збалансованість внутрішніх процесів кожної стадії та її вихідних потоків;

- збалансованість вихідних потоків кожної із стадій та потреб підсистем національної економіки (фінансової, бюджетної тощо);

по-друге:

- стійкість вхідних потоків, внутрішніх процесів кожної стадії та їх вихідних потоків;

по-третє:

- динаміка зростання вхідних потоків, внутрішніх процесів кожної стадії та вихідних потоків.

Розбалансованість в одній із ланок процесу виробництва або споживання призводить до розбалансованості в наступних його ланках, а отже, і до розбалансованості відповідної компоненти національної економічної безпеки.

Порушення стійкості одного із процесів є причиною втрати стійкості наступних ланок процесу виробництва

(споживання), а отже, і до втрати стійкості економічної системи в цілому.

Зниження активності якісних змін в одному із ланцюгів є причиною зниження процесів розвитку в національній економіці в цілому (табл. 1).

Відповідно до означеної концепції національної економічної безпеки на основі безпеки стадій суспільного виробництва індекс економічної безпеки кожної із стадій забезпечує безпеку реалізації наступних стадій процесу суспільного відтворення.

Таблиця 1

Система критеріального забезпечення національної економічної безпеки

Входи в процес	Внутрішні процеси на кожній із стадій	Виходи процесу	Стан економічної безпеки
Збалансованість	⇒ Збалансованість	⇒ Збалансованість	⇒ Збалансованість
Стійкість	⇒ Стійкість	⇒ Стійкість	⇒ Стійкість
Розвиток	⇒ Розвиток	⇒ Розвиток	⇒ Розвиток

Так, індекс економічної безпеки стадії виробництва є вхідним індикатором оцінювання зовнішнього середовища для безпеки реалізації стадії розподілу тощо (рис. 5).

Щодо методичного підходу до розрахунку індексу економічної безпеки кожної із стадій суспільного відтворення, то в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України його розрахунок здійснюється шляхом адитивного згортання часткових показників виокремлених сфер економіки: фінансової, виробничої, валютної, бюджетної тощо.

Запропонована концепція розрахунку індексу економічної безпеки національної економіки дозволяє здійснити розрахунок:

- індексу економічної безпеки кожної із стадій суспільного відтворення;
- індексу економічної безпеки національної економіки;
- індексу економічної безпеки сфер економіки.

Індекс економічної безпеки національної економіки є сумою індексів економічної безпеки стадій суспільного відтворення. Індекс економічної безпеки кожної із стадій розраховується на основі згортання індексів економічної безпеки вхідних індикаторів, індикаторів процесу та вихідних індикаторів (табл. 2).

Індекс економічної безпеки вхідних індикаторів є результативною величиною згортки часткових індикаторів.

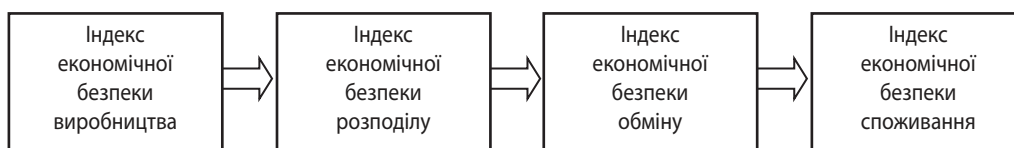

Рис. 5. Логічний взаємозв'язок індексів економічної безпеки стадій суспільного відтворення

Аналогічно розраховуються індекси економічної безпеки процесів та вихідних індикаторів.

Для розрахунку індексу економічної безпеки індикаторів може бути використаний методичний підхід визначений в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [3].

Так, відповідно до ст. 9 Методичних рекомендацій «визначення інтегральної оцінки економічної безпеки здійснюється в такому порядку:

- формування множини (переліку) індикаторів;
- визначення характеристичних значень індикаторів;
- нормування індикаторів;
- визначення вагових коефіцієнтів;
- розрахунок інтегральних індексів за окремими сферами економіки й інтегрального індексу економічної безпеки в цілому».

Запропоновані концептуальні підходи до розрахунку індексу економічної безпеки за стадіями суспільного відтворення не є завершеною методикою розрахунку індексу економічної безпеки національної економіки, а відображають авторський підхід до формування методології оцінювання рівня національної економічної безпеки.

Відмінність наведених концептуальних положень від існуючих Методичних рекомендацій полягає у низці таких методологічних підходів до оцінювання:

- оцінювання економічної безпеки за стадіями суспільного відтворення дозволяє виявляти небезпеки та ризики в процесі реалізації базових економічних функцій;
- небезпеки та ризики попередніх стадій ланцюга суспільного відтворення є вхідними небезпеками та ризиками наступних його стадій;
- кожна із стадій суспільного відтворення являє собою систему із сукупністю вхідних, процесних і вихідних потоків. Небезпеки в одному із потоків можуть служити джерелом ризиків наступного потоку;
- розбалансованість вхідного потоку стадії суспільного відтворення може стати причиною розбалансованості сукупності процесів цієї стадії та розбалансованості його вихідних потоків;
- нестійкість вхідного потоку стадії суспільного відтворення може стати причиною нестійкості сукупності процесів цієї стадії та нестійкості його вихідних потоків;

Таблиця 2

Методичний підхід до розрахунку індексу економічної безпеки національної економіки

Індекс оцінювання вхідних потоків ($I_{вх}$) за критеріями			Індекс (I) оцінювання процесів на кожній із стадій (I_n) за критеріями			Індекс оцінювання вихідних потоків ($I_{вих}$) за критеріями			Індекс економічної безпеки стадії
збалансованості (I_z)	стійкості (I_c)	розвитку (I_p)	збалансованості (I_z)	стійкості (I_c)	розвитку (I_p)	збалансованості (I_z)	стійкості (I_c)	розвитку (I_p)	
Виробництво (I_v)									
$I_{вхвз}$	$I_{вхвс}$	$I_{вхвр}$	$I_{пвз}$	$I_{пвс}$	$I_{пвр}$	$I_{вихвз}$	$I_{вихвс}$	$I_{вихвр}$	
$I_{вхв} = I_{вхвз} + I_{вхвс} + I_{вхвр}$			$I_{пв} = I_{пвз} + I_{пвс} + I_{пвр}$			$I_{вихв} = I_{вихвз} + I_{вихвс} + I_{вихвр}$			$I_v = I_{вхв} + I_{пв} + I_{вихв}$
Розподіл (I_p)									
$I_{врз}$	$I_{врс}$	$I_{врр}$	$I_{прз}$	$I_{прс}$	$I_{прр}$	$I_{вихрз}$	$I_{вихрс}$	$I_{вихрр}$	
$I_{вр} = I_{врз} + I_{врс} + I_{врр}$			$I_{пр} = I_{прз} + I_{прс} + I_{прр}$			$I_{вихр} = I_{вихрз} + I_{вихрс} + I_{вихрр}$			$I_p = I_{вр} + I_{пр} + I_{вихр}$
Обмін (I_o)									
$I_{воз}$	$I_{вос}$	$I_{вор}$	$I_{поз}$	$I_{пос}$	$I_{пор}$	$I_{вихоз}$	$I_{вихос}$	$I_{вихор}$	
$I_{во} = I_{воз} + I_{вос} + I_{вор}$			$I_{по} = I_{поз} + I_{пос} + I_{пор}$			$I_{вихо} = I_{вихоз} + I_{вихос} + I_{вихор}$			$I_o = I_{во} + I_{по} + I_{вихо}$
Споживання (I_c)									
$I_{всз}$	$I_{всс}$	$I_{вср}$	$I_{псз}$	$I_{псс}$	$I_{пср}$	$I_{вихсз}$	$I_{вихсс}$	$I_{вихср}$	
$I_{вс} = I_{всз} + I_{всс} + I_{вср}$			$I_{пс} = I_{псз} + I_{псс} + I_{пср}$			$I_{вихс} = I_{вихсз} + I_{вихсс} + I_{вихср}$			$I_c = I_{вс} + I_{пс} + I_{вихс}$
$I_{еб} = a \cdot I_{в+} + b \cdot I_{р+} + c \cdot I_{о+} + d \cdot I_{с}$									
де a, b, c, d – вага кожного стадії в інтегральному показнику									

Джерело: розроблено автором

- відсутність тенденцій розвитку вхідного потоку стадії суспільного відтворення може стати причиною відсутності процесів розвитку цієї стадії та відсутності розвитку його вихідних потоків;
- розбалансованість (нестійкість, відсутність розвитку) стадії виробництва є причиною розбалансованості (нестійкості, відсутності розвитку) стадії розподілу, обміну, споживання;
- розбалансованість (нестійкість, відсутність розвитку) стадії споживання впливає на стан виробництва;
- оцінювання відповідності стану стадій суспільного відтворення критеріям збалансованості, стійкості, розвитку дозволяє виявити загальні тенденції поведінки економічної системи та причини небезпек.

Запропонований концептуальний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки національної економіки дозволяє здійснити оцінювання відповідності стану економіки критеріям безпеки: збалансованості, стійкості, розвитку. При цьому індекс збалансованості національної економіки є сумою індексів збалансованості вхідних, процесних і вихідних потоків стадій виробництва, розподілу, обміну й оцінювання.

Індекс стійкості національної економіки є сумою індексів стійкості вхідних, процесних і вихідних потоків стадій виробництва, розподілу, обміну та оцінювання.

Індекс розвитку національної економіки є сумою індексів розвитку вхідних, процесних і вихідних потоків стадій виробництва, розподілу, обміну та оцінювання.

Причинами розбалансованості, втрати стійкості та зниження активності розвитку є ризики.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Теоретичний аналіз наукових публікацій з питань національної економічної безпеки виявив сформованість наукових поглядів на її сутність та єдність методичних підходів до її оцінювання. В частині оцінювання рівня економічної безпеки слід зауважити, що більшість досліджень спираються на концепцію, визначену в Методичних рекомендаціях, в основу якої покладено підхід оцінювання результатів функціонування базових сфер економіки (бюджетної, валютної, грошово-кредитної, фінансової) та видів економічної діяльності. Таке оцінювання реалізує констатуючу функцію і не дозволяє виявити джерела небезпек і ризиків, які впливають на зміну інтегрального показника економічної безпеки.

З метою виявлення джерел небезпек і ризиків не у сферах економіки, а в процесі реалізації базових економічних функцій запропоновано концептуальний підхід до оцінювання економічної безпеки на основі оцінювання економічної безпеки реалізації кожної із стадій суспільного відтворення: виробництва, розподіл, обмін, споживання.

Сформована сукупність вхідних, процесних і вихідних індикаторів реалізації кожної із стадій дозволяє виявити джерело небезпек та його вплив на реалізацію наступних стадій суспільного відтворення.

Оцінювання вхідних, процесних і вихідних індикаторів реалізації кожної із стадій на їх відповідність критеріям збалансованості, стійкості та розвитку забезпечує аналітичну діяльність інформацією про стан та динаміку націо-

нальної економіки та виявляє причини незбалансованості, нестійкості та стагнації на кожній із стадій суспільного відтворення.

Виявлення джерел небезпеки на вході, в процесі чи на виході кожної стадії суспільного відтворення дозволяє приймати відповідні управлінські рішення в напрямі забезпечення збалансованості стійкості та розвитку національної економіки та формування її економічної безпеки на основі економічної безпеки виробництва, розподілу, обміну, споживання.

Представлені концептуальні положення не є завершеною методикою розрахунку рівня економічної безпеки, а відображають авторський концептуальний підхід до формування методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня національної економічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: КНТЕУ, 2001. 309 с.
2. Мартиненко В. В. Теоретико-методичні засади оцінки економічної безпеки національної економіки. *Економічний простір*. 2015. № 93. С. 131–140.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/print>
4. Савенко В. С. Методологія оцінки економічної безпеки України: системний підхід. *Науковий вісник ОДЕУ*. 2009. № 15. С. 19–28.
5. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6 (44). С. 336–340
6. Скорук О. В. Національна економічна безпека держави та її елементи. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. 2009. № 7. С. 84–88
7. Терехов Є. Економічна безпека держави та можливості її вимірювання. *Економічний аналіз*. 2012. № 11. С. 160–165.
8. Третяк В. В. Економічна безпека: сутність та умови формування. *Економіка та держава*. 2010. № 1. С. 6–8.

REFERENCES

- [Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/print>
- Martynenko, V. V. "Teoretyko-metodychni zasady otsinky ekonomichnoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky" [Theoretical and methodological foundations of the assessment of economic security of the national economy]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 93 (2015): 131-140.
- Sak, T. V. "Ekonomichna bezpeka Ukrainy: poniattia, struktura, osnovni tendentsii" [Economic security of Ukraine: concepts, structure, main trends]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 6 (44) (2013): 336-340.
- Savenko, V. S. "Metodolohiia otsinky ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: systemnyi pidkhid" [Methodology for assessing the economic security of Ukraine: a systematic approach]. *Naukovyi visnyk ODEU*, no. 15 (2009): 19-28.
- Skoruk, O. V. "Natsionalna ekonomichna bezpeka derzhavy ta yii elementy" [National economic security of the state and its elements]. *Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 7 (2009): 84-88.
- Terekhov, Ye. "Ekonomichna bezpeka derzhavy ta mozhlyvosti yii vymiryuvannia" [Economic security of the state and its measurement capabilities]. *Ekonomichnyi analiz*, no. 11 (2012): 160-165.
- Tretiak, V. V. "Ekonomichna bezpeka: sutnist ta umovy formuvannia" [Economic security: the nature and conditions of formation]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1 (2010): 6-8.
- Yermoshenko, M. M. *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia* [Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy]. Kyiv: KNTU, 2001.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2019

■